

СТАРОНКІ НАШАЙ ГІСТОРЫІ

МІКОЛА КУЗНЯЦОУ

РАДАВЫ ПРАДЕКАРСКАГА СТРОЮ

У жніўні 1914 года праходзіла масавая мабілізацыя. Вільгельм прыехаў да бацькоў развітацца.

— Як жа так? — разбуў бацька рукамі. — Та кажаў, што выступаеце супроць вайны, а сам падаешся ў армію? Нічога не разумею...

— Каб перамагчы, усе мы, і рабочыя, і сяляне, і салдаты, павінны аб'яднацца, — тлумачыць Вільгельм. — Толькі так мы можам скінуць цара і тады аб'явіць вайну вайне. Я іду на фронт не для таго, каб загінуць за чорную зграю царскіх сатрапаў, а каб раскрыць салдатам вочы на праўду.

...І вось Івангародскія казармы. Шэрыя шарэнгі салдат. Ваенны чыноўнік вядзе рэгістрацыю мабілізаваных. Ён незадаволены і сваім малым чынам, і гэтай будзённай работай, таму не супроць паздзекавацца.

— Прозвішча? — пытаецца ён, не ўзімаючы вачэй.

— Кнорыньш.

— Што за д'ябальшчына, — злуецца чыноўнік. — У мяне і месца не знойдзецца, каб напісаць такое доўгае і малазразумелае прозвішча. Напішам карацей: «Кнорын», не супроць?

— Але ж маё... — спрабуе аспрэчыць Вільгельм. Блакітныя вочы яго цямяюць ад гневу.

— Так, пярэчанняў няма, — гугнявіць чын. — А як імя?

— Вільгельм.

— Гэта добра, — усміхаецца чыноўнік. — Самога імператара Вільгельма цёзка... Па бацьку як?

— Юр'евіч, — адказвае, ледзь стрымліваючыся, Вільгельм, папраўляючы акуллары.

— Што яшчэ за Юр'евіч? — блазнуе чыноўнік.

— Бацьку майго завуць Юрыс, — адказвае Кнорыньш, разумеючы сваю бездапаможнасць перад гэтай жывёлінай у мундзіры.

— А ў мяне ты будзеш Георгіевіч, — павышае голас чын. — Георгіевіч, разумеў? У строй шагам марш! Наступны...

Так ён стаў Кнорыным Вільгельмам Георгіевічам.

Тут, у Івангородскіх казармах, Вільгельм сустраўся з Янам Абалінем, таварышам па нелегальнай рабоце ў Лігатнскай арганізацыі. Прыгадалася Латвія, родныя, блізкія да болю ў сэрцы мясціны: хутар Цыелі, дзе ён нарадзіўся 29(17) жніўня 1890 года, старая латышская карчма «Брыежу-Крогс», ці «Рогі Алєня», дзе ён жыў з бацькамі, Кайвенская валасная школа, куды адвёз бацька маленькага Віліса. Нібы сёння тое было... Восень стаяла позняя, хмары плылі нізка-нізка. Дарога да школы — вёрст дванаццаць з гакам. Суседскі конік, худы і зняможаны, ледзьве цягнуў калёсы. Пад сенам, побач з Вілісам, ляжалі сваёй работы куфэрак з рэчамі, невялікі ложак, запас харчоў. Віліс улетку працаваў пастухом, дапамагаў бацьку. Гэта дало магчымасць скончыць Пальтэмальскае валасное, а затым і Сігулдскае прыходскае вучылішчы.

Настаўнікі раілі вучыцца далей. Але дзе там! Бацькі і так ледзьве зводзілі канцы з канцамі. Віліс вымушаны быў пайсці працаваць рабочым на ватную фабрыку, дзе пазнаёміўся з рэвалюцыйнерамі-большавікамі. Вырашальны ўплыў на юнака зрабіла рэвалюцыя 1905—1907 гадоў. Ён знайшоў свой шлях у жыцці і ніколі ўжо з яго не саступаў.

Барацьба патрабавала не толькі адданных, але і адукаваных змагароў, умелых арганізатараў мас. З дапамогай настаўніка Венэра, які даў свайму зольнаму вучню 50 рублёў, Віліс паступіў казённакоштным навучэнцам у Вольмарскую настаўніцкую семінарыю. Шчаслівы, поўны светлых надзей, Віліс з галавой паглыбіўся ў вучобу. Апрача праграмы, употай вывучаў працы Маркса, Леніна, Гегеля, Пляханова. «Маніфест Камуністычнай партыі» стаў для яго сцягам рэвалюцыйнага змагання, заклік «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!» акрэсліў юнацкія сэрца. У час вучобы ў семінарыі Віліс зблізіўся з нелегальным гуртком Сацыял-дэмакратыі Латышскага краю, які існаваў у Вольмары, прыняў актыўны ўдзел у яго рабоце. Неўзабаве зблізіўся з рабочым гуртком на напярэдняй фабрыцы ў Лігатне.

У семінарыі Віліс спрабуе пісаць свае першыя вершы, артыкулы на тэмы семінарскага жыцця. Яговыя выступленні у сацыял-дэмакратычных выданнях набывалі ўсё больш значэння. Перад рэвалюцыйным напал. 1 мая 1910 года, перад сканчэннем семінарыі, Лігатнская арганізацыя прыняла Віліса ў рады Сацыял-дэмакратыі Латышскага краю. Некаторы час настаўнічае ў Страўпе, потым пераязджае ў Рыгу, дзе ўключаецца ў падпольную работу: вядзе агітацыю і прапаганду сярод рабочих, выступае з лекцыямі і дакладамі ў розных легальных таварыствах, супрацоўнічае ў часопісах і газетах...

— Значыць, на фронт? — перарваў успаміны Абалінь.

— А як жа інакш? — адказаў Кнорын. — Таварыш Ленін яшчэ ў 1906 годзе гаварыў, што толькі агульны націск рабочых мас, сялянства і лепшай часткі арміі можа стварыць умовы для перамаганосага, гэта значыць свечасовага паўстання. А цяпер самы раз...

Праз некалькі мінут яны развіталіся. Цягнік вёз Кнорына на Заходні фронт.

Мільгалі сіратлівыя вёскі, нязжатыя палосы, цягнуліся натоўпы напалых людзей. Гледзячы на ўсё гэта, хмуранелі салдаты.

Запалыя вочы людзей пакуль што палалі маўклівым пратэстам супроць царскага рэжыму, супроць урада, які пагнаў салдат на смерць у імя сваіх хцівых інтарэсаў.

Кнорын прагнуў дзейнасці, барацьбы, але наладзіць сувязь з таварышамі па змаганні не ўдавалася — у прыфрантавой паласе царскі ўрад увёў ваеннае становішча, жорстка праследаваў усялякія рэвалюцыйныя выступленні, арыштоўваў і высялаў у аддаленыя раёны Сібіры ўсіх, хто быў на падазрэнні. Легальныя арганізацыі рабочага класа, сходы, маніфестацыі,

распаўсюджванне газет, кніг — усё было забаронена. Царскі ўрад разграміў буйныя бальшавіцкія арганізацыі і камітэты ў Мінску, Брэсце, Гродне, Оршы, Магілёве.

Ва ўмовах рэпрэсій дробнабуржуазныя партыі заклікалі працоўных устрымацца ад барацьбы, сталі на шлях шавінізму і прыслужніцтва царскаму ўраду.

Толькі партыя бальшавікоў аставалася вернай справе рабочага класа. Пераадоўваючы ўсе цяжкасці, бальшавікі працягвалі работу ў масах, наладжвалі сувязі, аднаўлялі партыйныя арганізацыі, стваралі новыя. Баявыя адзінкі партыі былі створаны і прыступілі да рэвалюцыйнай работы ў Гомелі, Віцебску, Мінску. Ужо вясною 1916 года ў арміі Заходняга фронту ўдалося стварыць арганізацыі бальшавікоў.

Нястомная дзейнасць бальшавікоў сярод рабочых, сялян, салдат прынесла добры плён. Значна ўзрасла колькасць забастовак, у якіх прынялі ўдзел рабочыя фабрык, заводаў, друкарняў, кравецкіх і шавецкіх майстэрняў, чыгункі.

Штодзённую паслядоўную і настойлівую работу сярод салдацкіх мас Заходняга фронту вядзе і Вільгельм Георгіевіч Кнорын. Ён нясе праўду салдатам, расказвае аб жахлівых ахвярах і стратах Расіі ў вайне, імкнецца згуртаваць вакол сябе аднадумцаў. Праўда, гэтаму перашкаджаюць частыя перадыслакацыі, пераезды, страты буйных таварышаў, але ён не перастае дзейнічаць.

Неяк па заданні свайго камандавання Кнорын прыбыў у размяшчэнне стралковай дывізіі, якая стахла пад Салікам. У акопах пачалася гутарка.

— Што, браткі, насі павесілі? — націкавіўся Кнорын. — Ці вячэра была нягожая...

— Што вячэра! — адказаў блізкі салдат. — Да сачавіцы прымушаны, да тухлай воблы прызвычаліся. Кіпяток вось, дзякаваць богу, чысты. Есць чым кішкі прамыць перад атакаю.

Салдаты нявесела засмяяліся.

— Якая там атака! — сплюнуў другі, прыкурваючы. — Адна вінтоўка на двух, а то і трох.

— Калі вы яшчэ можаце смяцца пасля ўсяго гэтага, то не адзін год прыйдзецца сачавіцу есці ды сядзець у гэтых акопах, — як бы між іншым сказаў Кнорын. — Вайне карачуна рабіць трэба...

— Ты, салдат, гавары, ды не надта, — папярэдзілі акупнікі. — Мы-то змоўчым, бачым, ты і сам сачавіцай кормлены, а вось камандзір у нас, што сабака з ланцуга, люты. З вашым братам-агітатарам што робяць — ведаеш? У Сібір загрыміш ці адразу — пад трыбунал.

Акупнік гаварыў павольна, нібы страшыў малое дзіця. Астатнія пільна паглядзілі на Кнорына.

— А я не баюся ні таго, ні гэтага, — ціха ўсміхнуўся Кнорын, настаўляючы ад ветру каўнер шыняля. — І там работу знойдем. Такія цёмныя, як вы, і там ёсць...

— Э-э, дык ты не інакш як бальшак будзеш, — падышоў да Кнорына баявы салдат, што скардзіўся на сачавіцу. — У нас надоечы адзін быў... Прыстрашылі мы яго, як цябе зараз, дык нібы ветрам здула. А ты не такі... Кажы, не бойся. Тут усе свае, і да бальшавікоў дужа прыхільнасць маем...

— А чаго мне баяцца? — агледзеў субяседнікаў Кнорын. — Абутыя вы, як і я, у парваныя боты, пагоны ў нас аднолькавыя. Правільна, адгадалі. Бальшавік я...

— А раз бальшавік, значыцца, раскажы нам, як што рабіць, каб... гэта самае, вайну далоў...

Доўга цягнулася размова ў аюках. Святлелі твары салдат, весялела на сэрцы і ў Кнорына.

І так усюды, дзе толькі выпадала магчымасць, праводзіў Кнорын гутаркі, дапамагаючы людзям спасцігаць складаную азбуку барацьбы з царызмам.

Неўзабаве 32-гі эвакуацыйны пункт 50-га запаснога батальёна, у якім служыў В. Г. Кнорын, пераводзяць у Мінск, і ён наладжвае сувязі з латышскай сацыял-дэмакратычнай групай, знаёміцца з Ландарам, Рэзаўскім, Фрунзе, Магілёўскім, Любімавым, Позернам, Фаміным, Селязнёвым, Алібегавым, Цэльміным і іншымі бальшавікамі, адразу ж актыўна ўключаецца ў работу.

Ужо ў пачатку 1916 года бальшавікі Крывашэін, Цыруль, Панамароў і Пярно пад кіраўніцтвам Кнорына стварылі ў 32-м эвакуацыйным пункце ячэйку, у якую ўваходзіла 25 чалавек. Яны смела разгортваюць сярод салдат баявую і палітычную агітацыю.

Характарызуючы тагачасны настрой аюпнікаў, Кнорын пісаў, што задоўга да лютага ў траншэях і на этапах напаядкрыта абмяркоўвалася пытанне аб паводзінах салдацкай масы ў выпадку паўстання ў сталіцы, калі часць пашлоў на ўціхамірванне забастоўчыкаў... На працягу ўсяго 1916 года ў пунктах збору салдат па-за часцю асноўнымі тэмамі размоў былі тылавыя непарадкі, здрады вара, міністраў і прыдворнай зграі, гаварылі пра неабходнасць рэвалюцыі.

Лозунг паражэння царскага ўрада ў вайне з'явіўся асноўным у бальшавіцкай дзейнасці. Праводзячы партыйную прапаганду, Кнорын шырока распаўсюджаў лістоўку «Да салдат», выдадзеную Сацыял-дэмакратыі Латвіі, а таксама іншую нелегальную палітычную літаратуру, прывезеную ім у пачатку 1917 года з Пецярбурга. Лістоўкі з'яўляліся на таварнай станцыі ў Мінску, у пяхотнай дывізіі ў Вільнеўску, у салдат у Оршы, Дзвінску, Асіповічах, Красным.

Кіруючыся ўказаннямі партыі аб стварэнні надзейнай апоры ў часцях, Кнорын вядзе ўзмоцненую работу сярод салдат свайго пункта, бо лічыць абавязкам кожнага рэвалюцыйнага і камуніста прымаць удзел у рэвалюцыі і весці барацьбу за перамогу ідэй рэвалюцыі ўсюды, куды яго ні закіне жыццё.

Збіраліся тайна, падалей ад пільнага афіцэрскага вока. Пісара Кнорына салдаты паважалі за добразычлівасць, прастату, кемлівасць, за тое, што быў ён ім свой, хоць і адукаваны. Да яго звярталіся папросту, прасілі напісаць ліст дамоў, прачытаць атрыманы. Людскі боль стаў яго болем. Ад Кнорына ўпершыню даведваліся яны, за што змагаюцца бальшавікі, што трэба рабіць, каб зямля адышла сялянам, каб уладарамі фабрык, заводаў сталі рабочыя.

Поплеч з Фрунзе, Мясніковым, Ландарам, Любімавым Кнорын рыхтуе салдацкія масы да рэвалюцыйнага паўстання. У сваёй рабоце гэтыя партыйныя дзеячы, закінутыя на Заходні фронт віхурай вайны, настойліва ажыццяўлялі тактычную лінію партыі па пытаннях вайны і міру, рыхтавалі масы да рэвалюцыі. Ацэньваючы дзейнасць бальшавікоў у арміі, У. І. Ленін адзначаў, што яны выканалі свой абавязак, разлагаючы сілы свайго класовага ворага, адваёваючы ў яго ўзброеныя масы рабочых і сялян для барацьбы супроць эксплуатацыйнага.

27 лютага 1917 года рабочыя і салдаты Пецярбурга зверглі самадзяржаўе. Рэвалюцыя разлілася па ўсёй Расіі. Толькі на Заходнім фронце

камандаванне абвясціла загад, у якім гаварылася, што ў Пецярбургу ўзбунтавалася чэрнь, але сіламі адданных войск і паліцыі гэты бунт падаўлены і парадак у горадзе адноўлены. Адначасова загадвалася падаўляць сілай зброі любыя выступленні.

Гэты загад, з дапамогай якога царскія сатрапы хацелі ўтаіць праўду аб падзеях у сталіцы, не спалохаў бальшавікоў. Апоўначы 3 сакавіка М. В. Фрунзе, В. Г. Кнорын, К. І. Ландар склікалі экстранае пасяджэнне бальшавікоў Мінска, 3-й і 10-й армій.

У памяшканні адчувалася напружанае чаканне, махорачны дым сівым воблакам гойдаўся пад столлю, цьмяна паблісквалі штыкі.

Слова ўзяў Фрунзе.

— Таварышы! У Петраградзе рэвалюцыя. Улада Нікалашкі скончылася...

Магутнае «ўра» скаланула сцены.

— Паведамленне фон Траўбенберга аб падаўленні паўстання — брудная мана.

Памяшканне напоўнілася гнеўным гулам.

— Наша задача: мабілізаваць усе сілы для падтрымкі паўстання і па прыкладу пралетарскіх цэнтраў Расіі арганізаваць у Мінску Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў, для чаго неадкладна прыступіць да выбараў дэпутатаў.

Марудзіць было нельга. Занкам 4 сакавіка, не чакаючы заканчэння выбараў, сход бальшавікоў у горадзе некаторай частцы прадстаўнікоў армій аб'явіў сябе Саветам рабочых дэпутатаў. Па прыкладу рэвалюцыйнага Петраграда бальшавікі Мінска ў фронту змагаліся за стварэнне адзінага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў. Гэта адпавядала задачам партыі па аб'яднанні пралетарскіх і салдацкіх мас, умяшчэнні саюза рабочых і сялян. Вечарам 6 сакавіка на Юр'еўскай, у памяшканні былога першага паліцэйскага ўчастка, адбылося пасяджэнне толькі што выбраных дэпутатаў ад салдат і прадстаўнікоў выканкома Мінскага Савета.

На сход з'явіліся і прадстаўнікі афіцэрства. Злосны праціўнік стварэння адзінага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў паручнік Станкевіч заявіў:

— Салдат — адзінка асаблівая. Яго нельга ўцягваць у палітыку. Гэта разложыць армію, зробіць яе небаяздольнай...

Крыкі, свіст, стук прыкладаў не далі яму гаварыць далей.

Але вось падняўся Кнорын. Цяжкія, няўклудныя салдацкія боты, гімнасцёрка, усхваляваны позірк блакітных вачэй. Зала прыціхла — выступаў свой, салдат.

— Другой мэты, акрамя адзінства з рабочымі і сялянамі, у салдат быць не можа. Чаму? Бо большасць з нас тыя ж рабочыя і сяляне, якім паны заместа сярмяжкі накінулі на плечы вось гэтыя шэрыя шынялі.

Па зале пракацілася хваля воклічаў.

— Правільна! — крычалі з месцаў.

— Вось і выходзіць, што яднацца нам трэба не з панамі, а са сваімі ж братамі рабочымі, — працягваў Кнорын. — Бо толькі ў адзінстве з імі будзем і моцныя, і баяздольныя.

Сход паклаў пачатак аб'яднанаму Савету рабочых і салдацкіх дэпутатаў, у выканком якога было абрана 6 прадстаўнікоў ад салдат, у тым ліку В. Г. Кнорын.

Паведамленне аб рэвалюцыі вылілася ў Мінску ў сапраўднае свята. Бальшавікі Мінска на чале з Фрунзе, Кнорыным, Ландарам, Позернам, Любімавым пад чырвонымі сцягамі выйшлі на дэманстрацыю.

— Сёння мы святкуем перамогу, — гаварыў перад рабочымі і сялянамі старшыня Мінскага Савета Б. П. Позерн. — Але барацьба не скончана, таму заклікаем вас змагацца з контррэвалюцыйнымі сіламі, пільна стаяць на варце заваёў народу. Рэвалюцыя працягваецца!

Контррэвалюцыйная буржуазія імкнулася перашкодзіць наступленню рэвалюцыі. У хаўрусе з памешчыкамі ў Мінску быў створаны Часовы грамадскі камітэт парадку. Утварылася двоеўладдзе. Але і ў гэтых умовах бальшавіцкае ядро Мінскага Савета, якое складалася з 13 бальшавікоў, мела вялікі палітычны ўплыў. Дзякуючы такому ўплыву Мінскі Савет становіцца рэвалюцыйным цэнтрам усёй Беларусі, разгортвае сваю дзейнасць сярод сялян, вядзе работу ў вайсковых часцях.

Не дрэмле і буржуазія. Яна распускае варожыя плёткі і ставіць мэтай нацкаваць салдат на рабочых, распаўсюджаючы хлусню аб ленасці рабочых, якія быццам бы не жадаюць працаваць, аб нібы празмерным росце зароботнай платы рабочых, у той час як забеспячэнне арміі ўсё пагаршаецца.

Мінскі Савет рашуча змагаецца з гэтай хлуснёй, пасылае ў тыл дэлегацыі салдат.

Расказы дэлегатаў развейвалі контррэвалюцыйную хлусню аб рабочым класе, раскрывалі салдатам варожы характар палітыкі Часовага ўрада. Варожая прапаганда, яе ўплыў на масы патрабавалі ад бальшавікоў арганізаваных і рашучых дзеянняў. Трэба было аб'яднаць разрозненыя рэпрэсіямі, арыштамі сілы бальшавікоў у арганізацыю стварыць партыйныя камітэты з адзіным кіруючым цэнтрам.

Задачы новага этапу рэвалюцыі вымушалі мінскіх бальшавікоў паспяшацца з аб'яднаннем і выпрацаваннем сваёй платформы. На гэтым шляху былі пэўныя цяжкасці. Прамысловы пралетарыят Беларусі з-за адсутнасці буйных фабрык, заводаў быў мала лічэбна разнашэрсны па сваім нацыянальным складзе, не прайшоў рэвалюцыйнай загартоўкі. Многія рабочыя, нядаўнія выхадцы з сялян, цесна звязаныя з сельскай гаспадаркай, рамесніцтвам і саматужніцтвам, з'яўляліся носьбітамі дробнабуржуазных і нацыяналістычных поглядаў. Гэта адзначаў і В. Г. Кнорын, калі гаварыў пра цяжкасці пры стварэнні бальшавіцкіх арганізацый у Мінску, дзе звілі сваё гнездо і карысталіся ўплывам дробнабуржуазныя і нацыяналістычныя партыі і арганізацыі Бунд, «Паалей-Цыён», якія з дапамогай друкаваных органаў нейкі час даволі паспяхова адурманьвалі народныя масы.

Не спрыяла аб'яднанню бальшавіцкіх арганізацый у адзіны цэнтр і тое, што пасля выхаду з падполля частка бальшавіцкі настроеных рэвалюцыянераў не ўяўляла ўсёй складанасці становішча ў краіне, не бачыла перспектывы развіцця рэвалюцыі, хісталася і ішла на прымірэнства з меншавікамі і бундаўцамі.

М. В. Фрунзе, В. Г. Кнорын, К. І. Ландар і іншыя бальшавікі вядуць рашучую барацьбу са згоднікамі. Асаблівую вострыню набылі пытанні аб адносінах да вайны і міру. Яны былі ўзняты бальшавікамі ўжо ў пачатку сакавіка. Першы арганізацыйны сход, які адбыўся ў Мінску, якраз і быў гэтым пытаннем прывячаны. Але і сярод удзельнікаў сходу былі разыходжанні і хістанні, што на некалькі месяцаў зацягнула стварэнне самастойнай бальшавіцкай арганізацыі.

Між тым дробнабуржуазныя партыі выступілі з ініцыятывай стварэння адзінай «бясколернай» партыі без падпарадкавання цэнтральным партыйным органам. Бальшавікі на чале з Ландарам, Фрунзе, Кнорыным выступаюць за цесную сувязь з ЦК РСДРП(б), супроць вайны.

11 сакавіка 1917 года меншавікі склікалі агульны сход мінскіх сацыял-дэмакратаў, на які вынеслі тры ж пытанні аб уладзе, вайне і міры. Бальшавікі па-ранейшаму рашуча і няўхільна адстойваюць ленінскія погляды на вайну, характарызуючы яе як захопніцкую і імперыялістычную. Па пытанні аб уладзе меншавікі выступілі з патрабаваннем стварыць рэвалюцыйна-народную ўладу з удзелам усіх рэвалюцыйных дэмакратычных партый і ўстаноў.

І ў гэтым пытанні бальшавікі прытрымліваліся паслядоўнай ленінскай лініі на заваяванне палітычнай улады і здзяйсненне дыктатуры рэвалюцыйнага пралетарыяту. Яны заўсёды памяталі папярэджанне Уладзіміра Ільіча Леніна, які гаварыў: «Самастойнасць і асобнасць нашай партыі, ніякага збліжэння з іншымі партыямі — для мяне ультыматыўныя. Без гэтага дапамагаць пралетарыяту ісці праз дэмакратычны пераварот да камуны нельга, а іншым мэтам служыць я не стаў бы»¹.

Будучы цвёрда на пытаннях рэвалюцыі на ленінскіх пазіцыях, М. В. Фрунзе, В. Г. Кнорын, А. Ф. Мяснікоў, В. В. Фамін і іншыя імкнуліся ідэйна разграміць згоднікаў, адарваць ад іх здаровыя рэвалюцыйныя сілы, адстаяць ленінскую стратэгію і тактыку ў рэвалюцыі. Аднак і згоднікі ўмела карысталіся сваім становішчам. В. Г. Кнорын пісаў, што яны ўсяляк тармазілі распаўсюджванне бальшавіцкай літаратуры, выстаўлялі пераважна свае фракцыйныя лозунгі, не даючы бальшавікам прапагандаваць сваіх поглядаў. Трэба было каліладна пераваць з апартуністамі, размежавацца з дробнабуржуазнымі партыямі. Але ўсё гэта праходзіла марудна. Рознагалосіца перарасла ў адкрытую палітычную барацьбу. Аб гэтым сведчыць той факт, што бальшавікі паслалі на VII (Красавіцкую) Усерасійскую канферэнцыю РСДРП(б) сваіх прадстаўнікоў, згоднікі ж паслалі сваіх прадстаўнікоў на канферэнцыю меншавікоў. Прынятыя на канферэнцыях рэвалюцыйна-дамадныя вынікі пазіцыі абедзвюх груп. Стала зразумела, што сумесная работа немагчымая. Тэзісы У. І. Леніна аб пераходзе ад першага этапу рэвалюцыі да другога, які павінен закончыцца ўзяццем улады рабочымі і сялянскімі, узбройваюць бальшавікоў з Беларусі акрасленай перспектывай. Поплеч з Фрунзе, Кнорыным, Андрэевым, Фаміным, Алібегавым бальшавікі ідуць у самую гушчыню мас — у майстэрні, на фабрыкі і заводы, у воінскія часці. Арганізуюць прафсаюзы, дамагаюцца склікання з'езду прадстаўнікоў арміі Заходняга фронту. Працягваюцца змаганне за армію. Пазіцыю Мінскага камітэта РСДРП(б) у адносінах да франтавога з'езду падкрэсліваў у сваім артыкуле В. Г. Кнорын. Ён пісаў, што значэнне з'езду заключаецца ў той палітычнай ролі, якую ён адыграў у справе самавызначэння салдацкіх мас, вызвалення іх з-пад уплыву афіцэрства і камітэтчыкаў з пісараў і штабістаў і стварэння ўмоў для ліквідацыі ўсяго фронту як сродку імперыялістычнай вайны, пераўтварэння яго ў рэзервуар рэвалюцыйных сіл для надыходзячага Кастрычніка.

Дзякуючы намаганням бальшавікоў Мінскі Савет прыняў рашэнне аб выкананні загаду № 1 Петраградскага Савета па стварэнні ва ўсіх вайсковых часцях салдацкіх камітэтаў. Па словах В. Г. Кнорына, загад з'явіўся тою граматай салдацкіх вольнасцей, якую чакала, добра зразумела і за-своіла салдацкая маса.

Праз камітэты бальшавікі падтрымлівалі рэвалюцыйны рух салдат, дабіваліся выхаду з вайны, арганізавалі фронт для замацавання рэвалюцыі і паглыблення яе. Гэтаму ў значнай ступені садзейнічала бальшавіцкая фракцыя ў Мінскім Савете, у склад якой уваходзілі і В. Г. Кнорын.

За гэты час бальшавікі выраслі колькасна, мелі сваіх дэлегатаў у Фран-

¹ У. І. Ленін. Творы, т. 35, стар. 247.